

TEMANOTAT: UNGE SOM BEGÅR KRIMINALITET.

BEKYMRINGSVERDIGE TENDENSER BLANT DE ALLER YNGSTE

Norges Røde Kors
Postboks 1, Grønland
0133 Oslo
Norge

E-post: post@redcross.no

Webadresse: www.rodekors.no

Forfatter: Ingrid Iversen Hølaas

ISBN: 978-82-7250-230-9 (trykt)
978-82-7250-231-6 (elektronisk)

Design: Wittusen & Jensen

Illustrasjonsfoto: Getty Images

INNHold

HOVEDPUNKTER	4
INNLEDNING	5
1 EN NY ALDERSFORDELING I UNGDOMSKRIMINALITETEN	7
Vold og mishandling	7
Alle lovbruddsgrupper	7
2 TYPER KRIMINALITET BLANT UNGE	9
Tyveri og vold blant de yngste, rus og vold blant de eldste	9
Vold og seksuallovbrudd – unge gjerningspersoner og unge ofre	9
Gjengangerne starter tidlig	9
Bekymring for økende gjengkriminalitet blant unge	10
3 HVEM BEGÅR KRIMINALITET SOM UNG?	12
Beskyttelses- og risikofaktorer som forklaringer på kriminalitet	12
Fattigdom og utenforskap som risikofaktorer	12
Skolen kan være en sentral beskyttelsesfaktor	12
Det er ikke tilfeldig hvem som begår straffbare handlinger	13
Mange har selv opplevd vold	13
4 FENGSELSSTRAFF FOR BARN SKAL VÆRE SISTE UTVEI	14
FNs barnekonvensjon	14
De fleste saker med barn og unge går utenom rettssystemet	14
Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging	14
Evaluering av ordningene – saksbehandlingstiden er fortsatt for lang	15
Fengselsstraff for barn bør ikke forekomme	15
Utfordringer i overgangen fra barn til voksen i systemet	17
5 OPPSUMMERING	19
SLUTTNOTER	20

HOVEDPUNKTER

- Samlet sett har det ikke vært noen økning i det totale omfanget av kriminalitet blant unge de siste årene. Imidlertid har det vært en negativ utvikling innenfor enkelte aldersgrupper og visse typer lovbrudd.
- Det er behov for å jobbe mer med å forebygge kriminalitet i de yngste aldersgruppene, spesielt innen områdene vold og mishandling og seksuallovbrudd. For eksempel har 14- og 15-åringer vært overrepresentert i statistikken for seksuallovbrudd de siste årene.
- Kriminelle gjengangere begynner i snitt tidligere med lovbrudd enn dem som ikke er gjengangere. Å fange opp og forebygge kriminalitet blant de aller yngste er derfor særskilt viktig å prioritere for å redusere omfanget av ungdomskriminalitet.
- Når unge begår kriminalitet, må det umiddelbart settes igang raske, målrettede og forholdsmessige reaksjoner. Behandlingstiden for å iverksette ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er fremdeles for lang for ungdom som har behov for å gjøre opp for seg og gå videre i livet.
- Fengsel som en straffereaksjon for barn bør ikke forekomme. FNs barnekonvensjon sier at fengsel av barn bare skal benyttes som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom. Det er fare for store skadevirkninger når det gjelder isolasjon av barn.

INNLEDNING

Medias fremstilling kan etterlate et inntrykk av at ungdomskriminaliteten er et omfattende og økende problem. Røde Kors ønsker med dette temanotatet å presentere faktabasert kunnskap om kriminalitet blant unge, gå gjennom omfanget av problemet og trekke frem hvilke utviklingstrender som merker seg ut i relevant litteratur og statistikk på området. I notatet gjennomgår vi ulike typer kriminalitet, og ser på hvilke aldersgrupper som dominerer de ulike typene. Videre ser vi på bakenforliggende faktorer for ungdomskriminali-

tet og hvilke straffereaksjoner unge blir møtt med etter de har begått lovbrudd. Deretter diskuterer vi utfordringer med barn og unge i et system som tilsynelatende er satt opp for å håndtere voksne lovbrutere.

Ifølge Barnekonvensjonen er alle under 18 år definert som barn. I dette temanotatet fokuserer vi på barn samt ungdom i alderen 18-24 år. Dette gjør vi fordi noen av utfordringene i feltet ligger i skjæringspunktet mellom barn og unge.

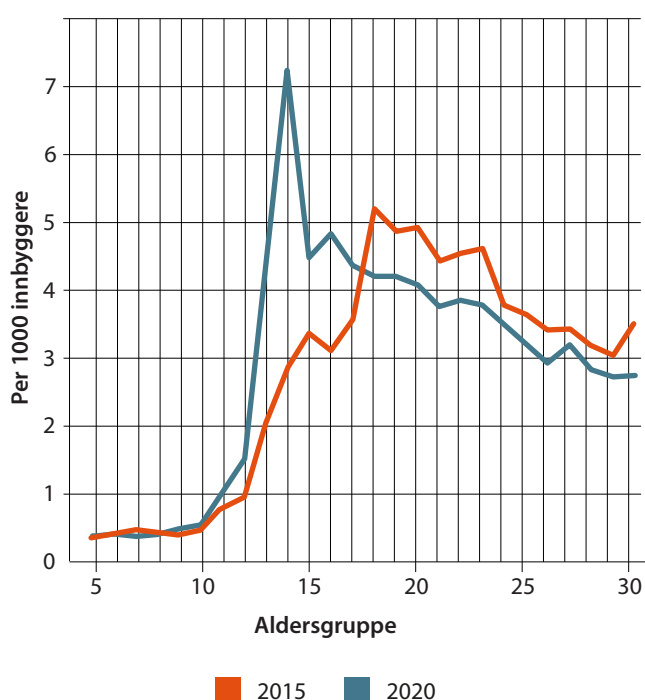
1 EN NY ALDERSFORDELING I UNGDOMSKRIMINALITETEN

VOLD OG MISHANDLING

Fra begynnelsen av 2000-tallet økte antallet siktelser av unge frem til 2007, men fra 2010 falt dette antallet kraftig.¹ Data fra nasjonale undersøkelser og rapporter indikerer at denne trenden kan være i ferd med å snu, og vi ser en **økning i voldsbruk og mishandling blant unge**. Forskere omtaler dette som et brudd på «skikkelighetstrenden» som ble observert blant unge på 2010-tallet.²

Figur 1

Siktede med vold og mishandling som hovedbrudd, etter alder

Bildet er likevel sammensatt, og det er ikke en markant endring i voldsbruken blant unge. Ifølge Stortingsmelding 34 (2020-2021) «Sammen mot barne-, ungdoms- og gjengkriminaliteten» er det ennå ikke et godt nok grunnlag for å slå fast at dette er en vedvarende trend, og heller ikke hva årsakene til utviklingen er.³ Nasjonal statistikk fra SSB viser til det de kaller «en ny aldersfordeling

blant siktede for vold».⁴ I figur 1 er dette illustrert med tall fra 2015 og 2020. Dataene er begrenset til lovbrudd innen vold og mishandling, og vi ser en **økning i siktelser blant de yngste innen disse lovbruddstypene**.

ALLE LOVBRUDDSGRUPPER

I en artikkel fra SSB «Nesten 300 000 lovbrudd avgjort i 2020» ser vi at blant gjerningspersonene i 2020 er det 3055 barn under 15 år som er siktet⁵ for lovbrudd. Halvparten av disse gjerningspersonene var 14 år, og nær en tredjedel var 13 år på gjerningstidspunktet for hovedlovbruddet.⁶ Til sammenligning var det 1927 barn under 15 år som var siktet for lovbrudd i 2015.⁷

For aldersgruppen 15–17 år er trenden sammenfallende med dem for aldersgruppen 14 år og yngre. Et tilleggsmoment for aldersgruppen 15–17 år er at økningen i antall siktelser er høyere enn økningen i antall siktede.⁸ Antallet unge i denne aldersgruppen som begår gjentatt kriminalitet, har økt. Dette kommer vi tilbake til senere i notatet.

For aldersgruppene som dette notatet handler om, er flertallet av de som begår lovbrudd i alderen 18–24 år, selv med en økning i de yngre aldersgruppene. Aldersgruppen 18–24 år har vært dominerende over de yngre i lovbruddsstatistikk siden 2002. Antallet siktede har likevel gått ned både for denne aldersgruppen og for de andre yngre aldersgruppene når vi sammenligner årene 2002 og 2010 med 2020.⁹

I SSB-tallene fra 2020 for forskjellige typer siktelser ser vi at **gutter og menn er overrepresentert i alle aldersgruppene** (5–14 år, 15–17 år, 18–20 år og 21–24 år) og i alle kategoriene av etterforskede lovbrudd.¹⁰

Når vi snakker om unge og kriminalitet, er det

verdt å merke seg at det uansett ikke er snakk om høye tall. Hvis vi tar for oss Oslo, der nyhetsmediene er ivrigst til å dekke hendelser, ser vi at mer enn 97 prosent av ungdommene i 2020 mellom 10–17 år ikke er registrert med kriminalitet (eller med

lovbrudd eller er anmeldt), og i alle aldersgruppene er de unge i all hovedsak lovlydige.¹¹ Dette står i kontrast til medieoppslagene om ungdomskriminalitet og utrygge storbyer.

2 TYPER KRIMINALITET BLANT UNGE

TYVERI OG VOLD BLANT DE YNGSTE, RUS OG VOLD BLANT DE ELDSTE

Det finnes noen variasjoner når det gjelder hvilke typer lovbrudd som er de mest vanlige i de ulike aldersgruppene.¹² I den yngste aldersgruppen, 5–14 år, er de fleste registrerte siktelsene knyttet til eiendomstyveri, mens vold og mishandling er den nest største kategorien. I aldersgruppen 15–17 år er rusmiddellovbrudd, vold og mishandling og eiendomstyveri de hyppigst registrerte siktelsene. I den eldste aldersgruppen, 18–24 år, er det rusmiddellovbrudd, trafikkovertrедelser og ordens- og integritetskrenkelse¹³ som er de hyppigste siktelsene.

Data fra 2020 viser at 14-åringene i lengre tid har vært de med flest siktede i kategorien for skadeverk og tyveri, spesielt de mindre grove typene som tyveri fra butikk. Siden 2018 har **14-åringene vært høyest representert i lovbruddsgruppen vold og mishandling**, og i samme periode har 14- og 15-åringene vekselvis vært høyest representert i antall siktede for seksuallovbrudd. **I 2020 er 14-åringene de som har det høyeste antall personer som er siktet for seksuallovbrudd.** SSB begrunner dette med at det er færre lovbrøyttere blant eldre ungdommer og unge voksne, og at det har vært et økende antall 14-åringene som er tatt for kroppskrenkelser, trusler, ran og annen hensynsløs atferd.¹⁴

Tallmateriale fra 2008 frem til 2020¹⁵ viser at aldersgruppene som dominerer statistikken for siktelse for seksuallovbrudd, omfatter stadig yngre grupper. Antallet siktede blant 20- og 21-åringene er mer stabilt. Årsaksforholdene her finnes det ikke nasjonale data på, men en hypotese er at dette kan ha sammenheng med, men ikke er avgrenset til, økt deling av nakenbilder på nett i de yngre aldersgruppene¹⁶ Ungdata 2020 har lagt inn spørsmål om uønsket deling av nakenbilder på nett, og

vil i fremtiden få datasett over årsrekker på dette. Det finnes per i dag ikke tilstrekkelig forskning på seksuelle overgrep via digitale medier.¹⁷

VOLD OG SEKSUALLOVBRUDD – UNGE GJERNINGSPERSONER OG UNGE OFRE

I Ungdata-undersøkelsen for 2020 oppgir over 20 prosent at de har blitt utsatt for vold fra en jevnaldrende. Dette dekker handlinger som spark, lugging, slag og lignende. Dette er et nytt spørsmål i undersøkelsen, så Ungdata viser til at det er uvisst om det er dekkende for norsk ungdom generelt.¹⁸

Seksualovergrep er et annet lovbrudd som ofte er utført av og påført jevnaldrende. Rundt 1 av 5 jenter og 1 av 14 gutter har blitt utsatt for seksualovergrep før fylte 18 år, og om lag halvparten av disse var utført av en jevnaldrende.¹⁹ I Ungdata 2021 rapporterer 5 prosent av ungdommene at de har opplevd at seksualiserte bilder eller filmer av dem er blitt delt på nett. 15-16 prosent forteller at de har blitt utsatt for seksuell trakassering som verbal trakassering, negativ seksuell ryktespredning og uønsket beføling. I en ny rapport fra Kripos blir det vist til en svært bekymringsverdig utvikling av «expose-kontoer» (eksempelvis gjennom Snapchat eller Instagram). Gjennom disse kontiene blir stadig grovere seksualisert innhold delt, og det er registrert følgere helt ned i 11-årsalderen.²⁰

GJENGANGERNE STARTER TIDLIG

De aller fleste av de som begår kriminelle handlinger, utfører nokså få lovbrudd, mens noen få personer begår svært mange. Som vist tidligere, er det ikke et én-til-én-forhold mellom antall siktede og antall siktelse. Det er en tendens til at den gruppen som begår flest kriminelle handlinger har en langt lavere debutalder enn andre, halvparten er registrert allerede innen fylte 15 år. Gjenganger-

ne begynner altså i snitt tidligere med lovbrudd enn de som ikke er gjengangere. Tendensen er at jo tidligere en person begynner å begå lovbrudd, desto flere lovbrudd begår hen.²¹ Begrepet «unge gjengangere» ser ut til å være særlig relevant i storby sammenheng.²²

BEKYMNING FOR ØKENDE GJENKriminalITET BLANT UNGE

Det er uvisst hvor mange unge som er involvert i gjenger i Norge, eller i hvilken grad dette er et økende problem, siden kriminalstatistikken er mangelfull på dette området²³. Det er likevel uttrykt en bekymring for gjengkriminalitet, slik som i Stortingsmelding 34. Her blir det referert til Po-

litiets trusselvurdering fra 2021 som uttrykker at vekst i kriminelle gjenger og konflikter mellom ulike miljøer kan føre til alvorlige volds- og trusselsituasjoner.²⁴ I trusselvurderingen skriver politiet at det er «... sannsynlig at internasjonale kriminelle nettverk vil forsøke å utvide sin aktivitet i Norge», og at det er «... meget sannsynlig at kriminelle gjenger vil fortsette å rekruttere unge personer til gjengkriminalitet».²⁵

Gjengene er avhengige av å rekruttere unge personer, særlig i startfasen. De «tiltrekker seg ungdom, ofte med levekårsutfordringer og minoritetsbakgrunn, ved å tilby tilhørighet, brorskap, respekt, beskyttelse og økonomiske midler som normalt ville vært utenfor deres rekkevidde».²⁶

3 HVEM BEGÅR KRIMINALITET SOM UNG?

BESKYTTELSES- OG RISIKOFAKTORER SOM FORKLARINGER PÅ KRIMINALITET

Beskyttelses- og risikofaktorer er begrep som ofte blir brukt for å forklare hvorfor ungdommer begår kriminalitet. Dette er faktorer som enten styrker eller svekker unges muligheter i livet.

Beskyttelsesfaktorer er positive elementer i hverdagen. Det kan for eksempel være en god relasjon til foreldrene eller en annen voksenperson.

Risikofaktorer kan for eksempel være dårlig selvbilde, mangelfull emosjonell kontroll og problemer på skolen. Det finnes et skille mellom risikofaktorer på makronivå og på mikronivå: Skjevfordeling av ressurser blir ansett som en risikofaktor på makronivå.²⁷

FATTIGDOM OG UTENFORSKAP SOM RISIKOFAKTORER

Stadig flere barn vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt,²⁸ og det bør være bevissthet rundt vedvarende lavinntekt og fattigdom som en risikofaktor. Det er viktig å merke seg at fattigdom ikke er en direkte årsak til kriminalitet, men en risikofaktor i kombinasjon med andre faktorer.

Utenforskap kan være en viktig faktor for veien inn i kriminalitet. Utfordringene rundt utenforskap bør være med videre i kriminalitetsforebyggende arbeid, og det bør være ekstra bevissthet rundt hvem som rammes av utenforskap, og grunnene til dette.²⁹

Ifølge en FHI-studie³⁰ er det litt forenklet sagt at det finnes tre faktorer som er sentrale for utviklingen av atferdsproblemer og mulig kriminalitet:

- 1) omsorgssvikt, overgrep og andre traumatiske erfaringer i barndommen
- 2) foreldreferdigheter og samspillet i familien
- 3) barns genetiske og biologiske utgangspunkt

Disse faktorene bør bli sett i kombinasjon og over tid for å gi et utfyllende bilde. Det er selvsagt ikke slik at et individ hvor en eller flere av faktorene er tilstede, automatisk begår kriminelle handlinger. Punkt 1 innebærer stor risiko for at hen begår kriminalitet. De to siste punktene kan være enten risikofaktorer eller beskyttelsesfaktorer.

SKOLEN KAN VÆRE EN SENTRAL BESKYTTELSESFAKTOR

En konstruktiv måte å tilnærme seg kriminalitet blant unge på er å se på årsakene til kriminelle handlinger som et vekselspill mellom faktorer som det er mulig å styrke eller svekke. Skolehverdagen kan være en positiv beskyttelsesfaktor.

Det er mye litteratur som understreker skolens muligheter og fallgruver. I en rapport der det er intervjuet ti ungdommer som er i konflikt med loven på grunn av vold, går det igjen at utfordringer i skolen var sentrale for dem. Lærevansker, mobbing og dårlig tilpasning førte til utenforskap og negative følelser og responser.³¹ En fungerende skolehverdag som kan gi muligheten til å mestre og lære blir ofte trukket frem som svært viktig for å hjelpe barn og unge på rett kjøll. Viktigheten av dette kan nesten ikke understrekes sterkt nok fra fagmiljøet.³²

DET ER IKKE TILFELDIG HVEM SOM BEGÅR STRAFFBARE HANDLINGER

Blant sentrale aktører er det bred enighet om at det ikke er tilfeldig hvem som begår straffbare handlinger. Barneombudet gjennomførte i 2019–2020 en undersøkelse³³ der de gikk gjennom straffesaker der unge har blitt fengslet. De fant følgende fellestrekk:

De unge som blir fengslet

- bor i levekårsutsatte områder
- har utfordrende hjemmeforhold og manglende støtte fra foreldrene
- har opplevd utenforskap i skolen, ofte fra ung alder
- står uten skoletilbud eller alternativt dagtilbud etter frafall fra skole
- har tiltak i barnevernet
- har mye kontakt med politiet
- bruker ulike rusmidler, selv om rus ikke ser ut til å være hovedårsaken til problemene
- har en annen etnisk bakgrunn enn norsk

Flere hadde blitt utsatt for vold tidlig i barndommen, og mange hadde vært i kontakt med hjelpeapparatet i mange år, uten at det hadde hjulpet. Flertallet av ungdommene i de alvorligste sakene har ifølge Barneombudet hatt «psykiske utfordringer og store hjelpebehov som var kjent av hjelpeapparatet». Det er viktig å merke seg at **hjelpen disse barna har fått fra hjelpeapparatet, i liten grad har vært samordnet.**

Den tidligere nevnte Ungdata-undersøkelsen fra 2020 viser noe av det samme med tanke på opp-

vekstvilkårene for unge som begår kriminalitet. Undersøkelsen trekker frem at disse ungdommene ofte har «tilleggsproblemer som ustabile familieliv, svak psykisk helse, dårlig skoletilpasning, svakt sosialt nettverk og rusproblemer».³⁴

MANGE HAR SELV OPPLEVD VOLD

Unge som begår kriminalitet, er også ofte den fornærmede i andre saker og/eller har vært utsatt for vold eller overgrep i barndommen, slik som også undersøkelsen til Barneombudet viser. Dette er også informasjon tilgjengelig i data fra Bufdir.³⁵ Barn som er utsatt for vold, overgrep og omsorgssvikt, har statistisk sett større sannsynlighet for å begå kriminalitet.³⁶

Dette gjør det selvsagt enda mer sensitivt og komplisert å møte unge som har begått kriminalitet, på den rette måten. Dette kan være unge mennesker som først og fremst skulle vært ivaretatt av familien, og deretter av hjelpeapparatet på et mye tidligere tidspunkt.

En studie fra NKVTS viser at bare 1 av 5 unge i alderen 12–16 år som har vært utsatt for vold og overgrep, var i kontakt med hjelpeapparatet og at over 50 prosent av ungdommene som har vært utsatt for fysisk vold i hjemmet ikke hadde fortalt noen om det.³⁷ Sett i lys av dette er det vanskelig å vite om barn og unge har dette som en del av traumesettet sitt når de møter hjelpeapparatet som «kriminelle». Ikke minst viser det også hvor mange som sannsynligvis brenner inne med traumatiske erfaringer uten å ha søkt eller fått hjelp når de hadde behov for det.

4 FENGSELSSTRAFF FOR BARN SKAL VÆRE SISTE UTVEI

FNS BARNEKONVENSJON

FNs barnekonvensjon har en egen bestemmelse om at frihetsberøvelse av barn bare skal brukes som en «siste utvei» og i et kortest mulig tidsrom. FNs barnekomité har understreket at reaksjonsformer som tilbyr et alternativ til rettssystemet, skal være den foretrukne metoden overfor barn.³⁸ I norsk sammenheng er for eksempel oppfølging i konfliktrådet en slik avledet reaksjonsform.

For å ivareta de grunnleggende menneskerettighetene som alle barn har, er det innført ulike regler i norsk rett som gjelder spesielt for barn som er i konflikt med loven. Det er for eksempel tatt inn en egen hjemmel i straffeloven om at barn bare kan bli dømt til ubetinget fengselsstraff når det er «særlig påkrevd».³⁹

I norsk rett er det flere spesielle tilpasninger for barn, og praksis viser at barn blir behandlet på en annen måte enn voksne i mange tilfeller. Likevel er det grunn til å stille spørsmål ved om barnets rettigheter blir ivaretatt i tilstrekkelig grad på alle områder innenfor straffeprosessen og strafferetten, for eksempel når barn og unge blir plassert i politiarrest uten at forholdene er tilpasset til barnas særlige behov, eller når barn blir varetektsfengslet i samme institusjon som voksne.

DE FLESTE SAKER MED BARN OG UNGE GÅR UTENOM RETTSSYSTEMET

Barn som utfører kriminelle handlinger, kan bli møtt med ulike strafferettslige tiltak. Den kriminelle lavalderen i Norge er 15 år, men politiet har en plikt til å etterforske kriminelle handlinger begått av barn ned til 12 år. De kan også etterforske straffbare handlinger begått av enda yngre barn. Dersom straffeskylden anses bevist, kan påtalemyndigheten enten ta ut tiltale eller overføre sa-

ken til meglings, ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging i Konfliktrådet.

De aller fleste sakene som omhandler barn og unge, blir behandlet utenfor rettssystemet. Det vil si at det ikke blir tatt ut tiltale. For eksempel finnes det «bare» to ungdomsenheter for barn mellom 15 og 18 år i norske fengsler, med totalt åtte plasser.

Hvis saken skal bli overført til Konfliktrådet, må ungdommen og vergene samtykke til det. Konfliktrådet har ansvaret for ungdomsstraff, ungdomsoppfølging og oppfølging i Konfliktrådet, og de har et spesielt ansvar for unge i konflikt med loven.⁴⁰

De siste årene har ordningen med ungdomsstraff og ungdomsoppfølging blitt evaluert, og i 2020 sendte Justisdepartementet ut et høringsnotat med forslag til mange justeringer og endringer. Et av forslagene i høringsnotatet er å fjerne kravet til samtykke. Forslagene har vært på høring, men er så langt ikke oversendt Stortinget for behandling.

UNGDOMSSTRAFF OG UNGDOMSOPPFØLGING

I perioden 2014–2020 registrerte konfliktrådet nasjonalt ca. 7200 meglingssaker der lovbrøyteren var under 18 år, 137 oppfølgingssaker der lovbrøyteren var under 25 år, og 2408 saker med ungdomsoppfølging.⁴¹ Dersom det blir tatt ut tiltale, kan barn som er mellom 15 og 18 år bli dømt til de alminnelige strafferettslige reaksjonene, som fengsel, forvaring, samfunnsstraff, bot og rettighetstap.⁴² I tillegg finnes ungdomsstraff, som er en reaksjonsform som bare kan benyttes overfor barn, og som krever samtykke fra barnet og vergen. I 2020 ble 451 barn og unge henvist til ungdomsoppfølging, og 62 ble idømt ungdomsstraff.⁴³

TILBAKEFALL - TIL FENGSELSSTRAFF

Tilbakefall regnes her som nytt fengselsopphold. Aldersgruppen 18-20 år har ifølge KRUS (e-post Ragnar Kristoffersen 29.11.21) et tilbakefall på 25,8 prosent og aldersgruppen 21–25 år 20,7 prosent.

TILBAKEFALL - ETTER UNGDOMSSTRAFF ELLER UNGDOMSOPPFØLGING

Konfliktrådets årsrapport 2020 viser at 32 og 24 prosent (basert på fullført straff i henholdsvis 2017 og 2018) har tilbakefall etter første år, altså året etter at de fullførte ungdomsstraffen eller ungdomsoppfølgingen. Tendensen synker etter det første året.

Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging som egne, alternative reaksjonsformer som bare gjelder for barn, ble innført i 2014. Ungdomsstraff ble innført som en alternativ reaksjonsform i saker der barnet ellers ville blitt dømt til fengsel og i saker med gjentatt eller alvorlig kriminalitet. Ungdomsoppfølging har flere av de samme elementene som ungdomsstraff, men kan benyttes for mindre alvorlige forhold. Begge straffeformene bygger på en såkalt gjenopprettende prosess, der et viktig element er at offeret og den som har begått den kriminelle handlingen, og kanskje representanter fra samfunnet rundt, møtes i et såkalt ungdomsstormøte.

EVALUERING AV ORDNINGENE – SAKSBEHANDLINGSTIDEN ER FORTSATT FOR LANG

Etter en kritisk evaluering i 2019 av straffeordningene for ungdom ble det gjort flere endringer.⁴⁴

Ett av funnene viste til utfordringer knyttet til samtykke. Det er nå blitt gjort tilgjengelig mer informasjon om hva samtykket innebærer, på 13 ulike språk.

Det er også innført tiltak for å styrke fokuset på ungdomsstraff og ungdomsoppfølging som en gjenopprettende prosess, heller enn på ungdomsstormøtet som hendelse.⁴⁵

Et tredje tiltak som følge av kritikken er at saksbehandlingstiden har blitt redusert. Dette er gunstig fordi lang ventetid kan være en psykisk belastning og føre til at nye lovbrudd blir utført i mellomtiden. Lang behandlingstid kan også føre til at eventuell gjeld øker, eller at straffen ikke blir sett som en konsekvens av kriminaliteten ungdommen hadde begått.⁴⁶ Saksbehandlingstiden for konfliktrådets ungdomsreaksjoner per 31. desember 2020 var 54 dager (mediantid), som er én dag kortere enn resultatkravet på 55 dager.⁴⁷ Dette er likevel en betydelig periode for en ungdom å vente på å få komme i gang med og legge bak seg straffereaksjonen.

FENGSELSSTRAFF FOR BARN BØR IKKE FOREKOMME

Det er over de ti siste årene blitt en stor endring i hvor og hvordan ubetinget fengselsstraff blir gjennomført. Omtrent halvparten av de unge som blir dømt til ubetinget fengselsstraff, gjennomfører

dommen med fotlenke (elektronisk kontroll). Det vil si at flertallet av unge soner dommen utenfor murene.⁴⁸

Bare de aller alvorligste lovbruddene ender med fengselsstraff, og i Norge har vi som nevnt over to ungdomsenheter for unge, med totalt åtte plasser: avdeling Bjørgvin i Bergen fengsel og ungdomsavdeling Øst ved Ullersmo fengsel på Eidsvoll. Barneombudet er sterkt kritiske til at barn blir satt i fengsel.⁴⁹ «Barn skal ikke i fengsel ... men noen barn må ...»⁵⁰ er en kritisk analyse av de to ungdomsen-

hetene. Opprettelsen av ungdomsenhetene for barn og unge blir i studien forklart som et forsøk på å løse motsigelsen som uttrykkes i tittelen. Sentralt i kritikken mot fengsling av barn og unge er om det i det hele tatt er mulig å ivareta barns rettigheter slik de er nedfelt i ulike lovverk og konvensjoner, og gi disse barna utviklingsmuligheter innenfor rammene av et fengsel. Innenfor dette er det viktig å vurdere om det er mulig å drive miljøarbeid og miljøterapi og parallelt opprettholde omsorgs- og rehabiliteringsidealer.

FELLESVERKET, GATEMEGLING OG NETTVERK ETTER SONING

Frivillige i Røde Kors er daglig i kontakt med barn og unge over hele landet som har begått lovbrudd, eller er i risikozonen for å gjøre det. Det er særlig gjennom aktivitetene våre Fellesverket, Gatemebling og Nettverk etter soning at vi kommer i kontakt med disse barna og ungdommene.

Fellesverket er aktivitetshus for unge mellom 13 og 25 år. Fellesverkene er åpne for all ungdom, men retter seg spesielt mot ungdom som mangler positive steder å være og opplever utenforskap. Fellesverket finnes i dag i 13 byer med til sammen 16 hus, med 3 nye hus i 3 nye byer/kommuner under etablering i 2022.

Gatemebling er kurs i ikke-voldskommunikasjon og mebling for unge i alderen 13–25 år. Målet er å gi deltakerne ferdigheter til å løse konflikter i sitt eget miljø på en konstruktiv måte. Primærmålgruppen er unge i risiko for å begå vold eller bli utsatt for vold.

Frivillige i Nettverk etter soning jobber spesifikt med unge lovbrøyttere, særlig i Oslo Røde Kors gjennom Nettverk Ung. Nettverk Ung retter seg inn mot unge mellom 15 og 23 år som enten er blitt tatt for kriminelle forhold eller er i faresonen for det. Målsettingen med aktiviteten er at den unge gjennom samtaler og aktiviteter får hjelp til å etablere nye fremtidsplaner, vaner og nettverk og bidra til at den unge kan etablere et liv som ikke er styrt av kriminalitet.

En stor bekymring knyttet til barn i fengsel er at isolasjon er ansett å være særlig skadelig for unge mennesker. Barn er fremdeles under utvikling. Skader som påføres av isolasjon kan ha langtidskonsekvenser for unge i denne alderen når det gjelder adferd, læring og helse.⁵¹

UTFORDRINGER I OVERGANGEN FRA BARN TIL VOKSEN I SYSTEMET

Det er to helt ulike sett med lover som gjelder før og etter fylte 18 år når det gjelder straff og soning. Er den kriminelle handlingen utført etter fylte 18 år, regnes personen som en voksen og blir dømt som en voksen. Selv om en ungdom juridisk sett er voksen idet hen fyller 18 år, betyr det lite for den faktiske modenheten og utviklingen hos en ung person. Hen kan like fullt ha samme behov som før fylte 18 år.

Kriminalomsorgen er kritisert for ikke å ha gode nok planer for hvordan de skal håndtere overgangen fra 17 til 18 år.⁵² Utredninger som har sett på samordningen mellom sektorer for unge som er eller står i fare for å komme i konflikt med loven, mener at aldersgrensen ved 18 år i kriminalomsorgen, er i utakt med andre sektorer: Barnevernet

har ettervern til 23 år og opplæringsloven gjelder til 25 år. Også internasjonalt lovverk anbefaler at unge innsatte opp til 21 år får spesielt tilrettelagte regler.⁵³ Dette gjelder ikke bare soningsforholdene, men også hvordan ungdom behandles ellers i systemet.

Det er bekymringsverdig at ungdommer blir overført fra ungdomsenheten til andre (ordinære) fengsler på grunn av manglende kapasitet i ungdomsenhetene, av hensyn til sammensetningen av ungdommer eller på grunn av «hendelser».⁵⁴ Det bryter med barnekonvensjonen å la barn sone sammen med voksne.

Kriminalomsorgen har utviklet en ny fagstrategi for perioden 2021–2026 som inkluderer behovsrettede tiltak for aldersgruppen 18–24 år, med utgangspunkt i at denne gruppen er ekstra sårbare og har egne behov som må bli møtt.⁵⁵ Strategien understreker hvor viktig det er å få mer kunnskap om unge lovbrøyttere i aldersgruppen 15–24 år. Det vektlegges blant annet å utvikle bedre kartleggingsverktøy, etablere ungdomsteam i store fengsler og mer bruk av samfunnsstraff og bedre samordning. Strategien inneholder også et eget tiltak om å styrke samarbeidet med frivillige organisasjoner.

5 OPPSUMMERING

I dette temanotatet har vi først sett på endringene i omfanget av ungdomskriminalitet, der vi i senere tid har sett en økning i antallet svært unge kriminelle innen noen kategorier av lovbrudd. Samtidig viser tallmaterialet at det samlet sett ikke har vært noen økning i det totale omfanget av kriminalitet blant unge. Imidlertid er det noen få som begår mange lovbrudd. Det er bekymringsverdige tendenser når det gjelder økningen i lovbruddene vold og mishandling og seksuelle overgrep, blant de yngre aldersgruppene.

I notatet har vi også tatt for oss ulike typer kriminalitet blant barn og unge og hvilke faktorer som øker risikoen for at unge blir involvert i kriminalitet, slik som utenforskap og oppvekst i fattigdom. Vi har også gått gjennom hvilke faktorer som kan virke beskyttende, slik som et inkluderende skolemiljø. Til slutt gikk vi gjennom de ulike formene for straff som barn og unge blir møtt med, fra fengsel til meglings og ungdomsoppfølging.

Hovedfunnene i notatet synliggjør at det er behov for å jobbe mer med forebygging av kriminalitet i de yngste aldersgruppene, spesielt når det gjelder vold og mishandling og seksuallovbrudd. 14- og 15-åringer utgjør det høyeste antallet siktede personer i statistikken for seksuallovbrudd de senere årene, og instanser som Kripos er bekymret for at barn helt ned i 11-årsalderen er i kontakt med grovt seksualisert innhold på nett.

Dette viser et klart behov for bedre bevisstgjøring om hva som utgjør et seksuallovbrudd, og konsekvensene av dette, både på det juridiske og på det menneskelige plan. En bedre forståelse av hvordan digitale plattformer muliggjør seksuallovbrudd er sentralt. Bevisstgjøring må skje både

i hjemmet, på skolen og i fritidsaktiviteter. Både unge og voksne er målgrupper for bevisstgjøringen. Å fange opp de yngste ser også ut til å kunne ha en reduserende effekt på omfanget av ungdomskriminalitet i lys av sammenhengen mellom tidlig kriminalitet og antall lovbrudd.

Til tross for at de aller fleste er enige i at samfunnet bør være en «vaksine» mot dårlige oppvekstvilkår, og at forebygging er vaksinens kjerne, er det store rom for forbedringer i forebyggingsarbeidet. Ordningene som skal møte barn i familier med store utfordringer, er ikke godt nok samordnet, og barn og unge opplever utenforskap på skolen og i fritiden. Selv med velferdssamfunnets gode intensjoner finnes det barn og unge som går inn i et tidlig ungdomsliv der kriminalitet virker som det mest nærliggende handlingsalternativet.

Når dette skjer, må raske, målrettede og forholdsmessige reaksjoner bli satt i gang umiddelbart. Behandlingstiden for å iverksette ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er fremdeles ikke kort nok for en ungdom som ønsker og trenger å komme seg videre i livet, og på rett spor.

Fengsel som en straffereaksjon for barn bør ikke forekomme. FN's barnekonvensjon sier at fengsling av barn bare skal benyttes som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom. Det er fare for store skadevirkninger når det gjelder isolasjon av barn.

Når landskapet endrer seg, må kartet justeres. Gjennomgangen vår viser at til tross for at den generelle ungdomskriminaliteten gjennom de siste 15 årene har gått ned, ser vi negative tendenser som bør bli møtt med målrettede tiltak, særlig når det gjelder de aller yngste.

SLUTTNOTER

- 1 Justis og beredskapsdepartementet (2021). Meld. St. 34 (2020–2021) *Sammen om barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/d49ad5d168fc46b0bf0f4be0830d2169/no/pdfs/stm202020210034000dddpdfs.pdf>.
- 2 Erzteid, H. og Dyb, H. (2021). *Hvorfor øker ungdomsvolden?* NOVA/OsloMet. <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/hvorfor-oker-ungdomsvolden>.
- 3 Justis og beredskapsdepartementet (2021). Meld. St. 34 (2020–2021) *Sammen om barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/d49ad5d168fc46b0bf0f4be0830d2169/no/pdfs/stm202020210034000dddpdfs.pdf>.
- 4 SSB (Publisert 29.10.2020). *Færre voksne, men flere barn, tatt for lovbrudd*. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/faerre-voksne-men-flere-barn-tatt-for-lovbrudd>.
- 5 I SSB- artikkelen blir formuleringen «har begått lovbrudd» brukt, ikke «siktet», til tross for at «siktet» er begrepet i SSB-tabellen tallene er hentet fra. Ifølge en e-post fra SSB har de gjort dette for å variere ordbruken i artikkelen. SSB forklarer også at bruken deres av «siktet» skiller seg fra den juridiske definisjonen, blant annet ved at politiet og påtalemyndighetene må ha registrert en rettskraftig avgjørelse mot personen for at SSB skal definere en person som «siktet». Vi velger i dette notatet å være konsekvent og bruke «siktet» for tydelighetens skyld.
- 6 SSB (Publisert 6.10.2021). *Nesten 300 000 lovbrudd avgjort i 2020*. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/kriminalitet-og-rettsvesen/statistikk/etterforskede-lovbrudd/artikler/nesten-300-000-lovbrudd-avgjort-i-2020>.
- 7 SSB-tabell 09415 *Siktede personer, etter hovedlovbruddsgruppe, kjønn og alder (og hovedlovbruddskategori -2014). Absolutte tall og per 1 000 innbyggere 2002 – 2020*. <https://www.ssb.no/statbank/table/09415/>.
- 8 SSB (Publisert 29.10.2020). *Færre voksne, men flere barn, tatt for lovbrudd*. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/faerre-voksne-men-flere-barn-tatt-for-lovbrudd>. Se også Justis og beredskapsdepartementet (2021). Meld. St. 34 (2020–2021) *Sammen om barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet*. (side 24, fig. 2.5)
- 9 Vi tar her utgangspunkt i antall siktede i alle lovbruddskategorier: aldersgruppene 5–14 år, 15–17 år, 18–20 år og 21–24 år i SSB tabell 09415. I alle disse aldersgruppen ligger antallet siktede lavere i 2020 enn i 2002 og i 2010.
- 10 SSB-tabell 11453 *Siktede personer i alt for hver lovbruddsgruppe, etter kjønn og alder. Absolutte tall 2010-2020*. <https://www.ssb.no/statbank/table/11453/>.
- 11 Kjenn, B.L. og Bakosgjelten, A. (2021). *Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo. Rapport basert på data fra 2020*. Oslo kommune og Oslo Politidistrikt. https://ee20554c-e429-49b7-b318-27e3b5cb01b9.filesusr.com/ugd/04b548_ec80114fc3d44239b25e-016853a132a2.pdf.
- 12 BUFDIR (2019). *Barn og unge som begår eller står i fare for å begå kriminelle handlinger. Vurdering av utfordringsbildet og anbefalinger til departementenes videre arbeid (Deloppdrag C)*. https://www.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/barnevern/barn_og_unge_som_begar_eller_star_i_fare_for_a_bega_kriminelle_handlinger_kolofon_2021.pdf.
- 13 Består av offentlig ordenskrenkelse, myndighetskrenkelse og integritetskrenkelse (person- og tingskader).
- 14 SSB (Publisert 6.10.2021). *Nesten 300 000 lovbrudd avgjort i 2020*. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/kriminalitet-og-rettsvesen/statistikk/etterforskede-lovbrudd/artikler/nesten-300-000-lovbrudd-avgjort-i-2020>.
- 15 SSB-tabell 09415 *Siktede personer, etter hovedlovbruddsgruppe, kjønn og alder (og hovedlovbruddskategori -2014). Absolutte tall og per 1 000 innbyggere 2002 - 2020*. <https://www.ssb.no/statbank/table/09415/>.
- 16 Justis og beredskapsdepartementet (2021). Meld. St. 34 (2020–2021) *Sammen om barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/d49ad5d168fc46b0bf0f4be0830d2169/no/pdfs/stm202020210034000dddpdfs.pdf>.
- 17 Frøyland, L.R, Solstad, G.M, Andersen, P.L, Tveito, S.B, Folstad, S.H og Skilbrei, M.-L. (2021). *Seksuelle overgrep mot barn og unge via digitale medier. En kunnskapsoppsummering (NOVA-rapport 3/21)*. OsloMet. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/2755418/NOVA-Rapport-3-2021.pdf>.
- 18 Bakken, A. (2021). *Ungdata 2020. Nasjonale resultater (NOVA-rapport 16/20)*. OsloMet. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/6415/Ungdata-NOVA-Rapport%2016-20.pdf>. Ungdata benytter selvrapportering som informasjonsinnhenting for å supplere offentlig kriminalstatistikk.
- 19 Justis og beredskapsdepartementet (2021). Meld. St. 34 (2020–2021) *Sammen om barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet* (s. 22, figur 2.1). <https://www.regjeringen.no/contentassets/d49ad5d168fc46b0bf0f4be0830d2169/no/pdfs/stm202020210034000dddpdfs.pdf>.

- 20 Politiet Kripos (2022). *Ungdom henges ut på nett: Deling av ulovlig og bekymringsverdig materiale av barn og ungdom* (rapport januar 2022). <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/voldtekt-og-seksuallovbrudd/fenomenrapport-exposed-kontoer.pdf>.
- 21 Aase, H., Lønnum, K., Sørli, M.-A., Hagen, K.A., Gustavson, K., og Utgarden, I.-H. (2020). *Barn, unge og kriminalitet. Hvordan forhindre at barn og unge kommer inn i eller fortsetter med en kriminell løpebane? Oppsummering og vurdering av virksomme tiltak, behandling og organisering.* (FHI-rapport) FHI. https://bufdir.no/globalassets/global/nbbf/barnevern/barn_unge_og_kriminalitet_hvordan_forhindre_at_barn_og_unge_kommer_inn_i_eller_fortsetter_med_en_kriminell_lopebane_oppsummering_og_vurdering_av_virksomme_tiltak_behandling_og_organisering.pdf.
- 22 Kjenn, B.L. og Bakosgjelten, A. (2021). *Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo. Rapport basert på data fra 2020* (side 8). Oslo kommune og Oslo Politidistrikt. https://ee20554c-e429-49b7-b318-27e3b5cb01b9.filesusr.com/ugd/04b548_ec80114fc3d44239b25e-016853a132a2.pdf.
- 23 Aase, H., Lønnum, K., Sørli, M.-A., Hagen, K.A., Gustavson, K. og Utgarden, I.-H. (2020). *Barn, unge og kriminalitet. Hvordan forhindre at barn og unge kommer inn i eller fortsetter med en kriminell løpebane? Oppsummering og vurdering av virksomme tiltak, behandling og organisering.* (FHI-rapport) FHI. https://bufdir.no/globalassets/global/nbbf/barnevern/barn_unge_og_kriminalitet_hvordan_forhindre_at_barn_og_unge_kommer_inn_i_eller_fortsetter_med_en_kriminell_lopebane_oppsummering_og_vurdering_av_virksomme_tiltak_behandling_og_organisering.pdf.
- 24 Justis og beredskapsdepartementet (2021). Meld. St. 34 (2020–2021) *Sammen om barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet.* <https://www.regjeringen.no/contentassets/d49ad5d168fc46b0bf0f4be0830d2169/no/pdfs/stm202020210034000dddpdfs.pdf>.
- 25 Politidirektoratet (2021). *Politiets trusselvurdering 2021.* <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/politiets-trusselvurdering-ptv/2021-02-12-o-ptv-2021.pdf>.
- 26 Politidirektoratet (2021). *Politiets trusselvurdering 2021.* <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/politiets-trusselvurdering-ptv/2021-02-12-o-ptv-2021.pdf>.
- 27 Kjenn, B.L. og Bakosgjelten, A. (2021). *Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo. Rapport basert på data fra 2020.* Oslo kommune og Oslo Politidistrikt. https://ee20554c-e429-49b7-b318-27e3b5cb01b9.filesusr.com/ugd/04b548_ec80114fc3d44239b25e-016853a132a2.pdf.
- 28 SSB (Publisert 29.3.2021). *115 000 barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt* <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-ogpublikasjoner/115-000-barn-i-husholdninger-med-vedvarende-lavinntekt>.
- 29 Barneombudet (publisert 4.6.2021). *Funn etter gjennomgang av saker der barn er fengslet i perioden 2016-2019* (Brev 19/00139-33). <https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Barneombudet-mener/Innspill-til-myndighetene/2021/Funn-etter-gjennomgang-av-saker-der-barn-er-fengslet-i-perioden-2016-2019.pdf>.
- 30 Aase, H., Lønnum, K., Sørli, M.-A., Hagen, K.A., Gustavson, K. og Utgarden, I.-H. (2020). *Barn, unge og kriminalitet. Hvordan forhindre at barn og unge kommer inn i eller fortsetter med en kriminell løpebane? Oppsummering og vurdering av virksomme tiltak, behandling og organisering.* (FHI-rapport) FHI. https://bufdir.no/globalassets/global/nbbf/barnevern/barn_unge_og_kriminalitet_hvordan_forhindre_at_barn_og_unge_kommer_inn_i_eller_fortsetter_med_en_kriminell_lopebane_oppsummering_og_vurdering_av_virksomme_tiltak_behandling_og_organisering.pdf.
- 31 Trondheim kommune (2021). *Vold blant barn og unge i Trondheim. Erfaringer sett fra ståstedet til unge voldsutøvere, foreldre til voldsutøvere, og fagansatte i hjelpeapparatet* (Rapport mars 2021). https://www.trondheim.kommune.no/contentassets/c2b43eba1e-434e1796653b9f4ac5c9ef/157793_trheim_komm_rapport_vold-og-rus_mars21_enkel.pdf/.
- 32 Barneombudet (2021). *Lucy Smiths Barnerettighetsdag 2021.* Barneombudet. <https://www.youtube.com/watch?v=vu-3eatV0T4>.
- 33 Barneombudet (publisert 4.6.2021). *Funn etter gjennomgang av saker der barn er fengslet i perioden 2016-2019* (Brev 19/00139-33). <https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Barneombudet-mener/Innspill-til-myndighetene/2021/Funn-etter-gjennomgang-av-saker-der-barn-er-fengslet-i-perioden-2016-2019.pdf>.
- 34 Bakken, A. (2021). *Ungdata 2020. Nasjonale resultater* (NOVA-rapport 16/20). OsloMet. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/6415/Ungdata-NOVA-Rapport%2016-20.pdf>.
- 35 Barn utsatt for vold i familien (24.1.2022). https://www.bufdir.no/statistikk_og_analyse/oppvekst/vold_og_overgrep_mot_barn/barn_utsatt_for_vold_i_familien/.

- 36 BUFDIR (2019). *Barn og unge som begår eller står i fare for å begå kriminelle handlinger. Vurdering av utfordringsbildet og anbefalinger til departementenes videre arbeid* (Deloppdrag C). https://www.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/barnevern/barn_og_unge_som_begar_eller_star_i_fare_for_a_bega_kriminelle_handlinger_kolofon_2021.pdf.
- 37 Hafstad, G-S. og Augusti, E-M. (2019). *Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten. En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år* (Rapport 4/2019). NKVTS. https://www.nkvts.no/content/uploads/2019/10/Rapport_4_19_UEVO.pdf.
- 38 General comment no. 24.
- 39 Straffeloven § 33.
- 40 Konfliktrådet (2021). *Årsrapport 2020*. Sekretariatet for konfliktrådet. https://www.regjeringen.no/contentassets/16c13b-12547b426694969a8cbc29e34f/arsrapport-2020_sekretariatet-for-konfliktradene.pdf.
- 41 Justis og beredskapsdepartementet (2021). Meld. St. 34 (2020–2021) *Sammen om barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet* (punkt 2.5.2. og 2.5.3). <https://www.regjeringen.no/contentassets/d49ad5d168fc46b0bf0f4be0830d2169/no/pdfs/st-m202020210034000dddpdfs.pdf>.
- 42 Straffeloven § 29.
- 43 Konfliktrådet (2021). *Årsrapport 2020*. Sekretariatet for konfliktrådet. https://www.regjeringen.no/contentassets/16c13b-12547b426694969a8cbc29e34f/arsrapport-2020_sekretariatet-for-konfliktradene.pdf.
- 44 Andrews, T. og Eide, A.-K. (2019). *Mellom hjelp og straff - fungerer nye straffereaksjoner for ungdommer etter intensjonen?* (Rapport 2/2019). Nordlandsforskning. <https://www.nordlandsforskning.no/sites/default/files/files/NF-rapport%202-2019.pdf>.
- 45 Konfliktrådet (2021). *Årsrapport 2020*. Sekretariatet for konfliktrådet. https://www.regjeringen.no/contentassets/16c13b-12547b426694969a8cbc29e34f/arsrapport-2020_sekretariatet-for-konfliktradene.pdf.
- 46 Trondheim kommune (2020). *HKH-Kartlegging. Noen å hate*. (Uteseksjonen rapport 2020). https://www.trondheim.kommune.no/contentassets/c2b43eba1e434e1796653b9f4ac5c9ef/noen-a-hate--hkh-kartlegging---uteseksjonen_2020_web.pdf.
- 47 Konfliktrådet (2021). *Årsrapport 2020*. Sekretariatet for konfliktrådet. https://www.regjeringen.no/contentassets/16c13b-12547b426694969a8cbc29e34f/arsrapport-2020_sekretariatet-for-konfliktradene.pdf.
- 48 Kriminalomsorgen (2021). *Fagstrategi om unge domfelte og innsatte 18-24 år 2021-2026*. <https://www.kriminalomsorgen.no/fagstrategi-om-unge-innsatte-og-domfelte-ferdigstilt.6392871-516313.html>.
- 49 Engh, I.B. (publisert 2.1.2019). *Fleire ungdommar i fengsel er feil veg å gå*. Barneombudet. <https://www.barneombudet.no/aktuelt/debatt/fleire-ungdommar-i-fengsel-er-feil-veg-a-ga>.
- 50 Fransson, E., Hammerlin, Y. og Skotte, S.-E. (2019). «Barn skal ikke i fengsel.men noen barn må ..» En kritisk studie av ungdomsrenhetene i Norge. KRUS. <https://krus.brage.unit.no/krus-xmlui/bitstream/handle/11250/2629421/Elisabeth2.pdf>
- 51 Sivilombudsmannen (2019). *Særskilt melding til Stortinget om isolasjon og mangel på menneskelig kontakt i norske fengsler* (Dokument 4:3 2018/2019). <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/dokumentserien/2018-2019/dok4-201819-003.pdf>.
- 52 Fransson, E., Hammerlin, Y. og Skotte, S.-E. (2019). «Barn skal ikke i fengsel.men noen barn må ..» En kritisk studie av ungdomsrenhetene i Norge. KRUS. <https://krus.brage.unit.no/krus-xmlui/bitstream/handle/11250/2629421/Elisabeth2.pdf>.
- 53 BUFDIR (2019). *Barn og unge som begår, eller står i fare for å begå kriminelle handlinger. Kartlegging og vurdering av sektorens ansvar og tilbud til målgruppen* (Deloppdrag A). https://www.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/bufdir/barn_og_unge_som_begar_eller_star_i_fare_for_a_bega_kriminelle_handlinger_kartlegging_og_vurdering_av_sektorens_ansvar_og_tilbud_til_malgruppen_svar_pa_deloppdrag_a.pdf.
- 54 Fransson, E., Hammerlin, Y. og Skotte, S.-E. (2019). «Barn skal ikke i fengsel.men noen barn må ..» En kritisk studie av ungdomsrenhetene i Norge. KRUS. <https://krus.brage.unit.no/krus-xmlui/bitstream/handle/11250/2629421/Elisabeth2.pdf>.
- 55 Kriminalomsorgen (2021). *Fagstrategi om unge domfelte og innsatte 18-24 år 2021-2026*. <https://www.kriminalomsorgen.no/fagstrategi-om-unge-innsatte-og-domfelte-ferdigstilt.6392871-516313.html>.

Besøksadresse Hausmanns gate 7, 0186 Oslo Postadresse Postboks 1, Grønland, 0133 Oslo
Telefon (+47) 22 05 40 00 E-post post@redcross.no